

สัมภารวิบาก ฉบับย่อ

ชื่อรอง

(กว่าจักเป็นพระพุทธรเจ้า)

สัมภารวิปาก

ชื่อรอง

(กว่าจักเป็นพระพุทธเจ้า)

คำปรารภ

เนื่องในนิทรรศการพุทธกิจ ๔๕ พรรษา วันอาสาฬหบูชา
ธรรมยาตราคัมภีร์ครองโลก ซึ่งจัดโดยคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ในปีนี้จัดงาน
ตั้งแต่วันที่ ๒๗ กรกฎาคม - ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ วัดมหาธาตุ-
ยุวราชรังสฤษฎิ์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ

ในนิทรรศการดังกล่าวได้อัญเชิญเรื่องราวอันกาลไกล คือ การตั้งจิต
ปรารถนาครั้งแรกนอกพระพุทธศาสนา เพราะขณะนั้นยังไม่มีพระพุทธเจ้า
อุบัติขึ้นในชาตินั้น พระโพธิสัตว์กล่าวได้ว่าเป็น *อนิยตโพธิสัตว์* เกิดเป็น
มานพหนุ่มยากจน ได้สละชีวิตแบกมารดาข้ามมหาสมุทร เป็นเรื่องราว
เบื้องต้นก่อน ๒๐ อสงไขยแสนกัป และจบจนได้รับพุทธพยากรณ์จาก
พระที่ปึงกรพุทธเจ้า ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็น *นิยตโพธิสัตว์* หลังจากนั้นได้ทรง
บำเพ็ญบารมี ๓๐ ทัศ มาตลอด ๔ อสงไขยแสนกัป จบจนได้ตรัสรู้
อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

ด้วยเหตุดังกล่าวทางชมรมไฟธรรมวันพุธ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ
ชื่อ *สัมภารวิบาก* (ฉบับย่อ) หรือในชื่อรองว่า *กว่าจักเป็นพระพุทธเจ้า*
(รวบรวมจากหนังสือโศดตถิกิ-มหานิทาน) เนื่องในวันอาสาฬหบูชาปี ๒๕๕๕
เพื่อน้อมถวายเป็นพุทธบูชาเนื่องในโอกาสสมหามงคลฉลองพุทธชยันตี
๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และถวายเป็นพระราช
กุศล เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระชนมพรรษา ๘๕ พรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา
๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

ขออนุโมทนากุศลของทุกท่านที่เกิดจากการมาชมงานนิทรรศการ
อาสาฬหบูชา และกุศลจากการที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อยังศรัทธาที่มีอยู่
ให้มั่นคงมากขึ้นดุจดั่งศิลาแท่งที่บ่อนจะก่อให้เกิดอริยทรัพย์ ๗ ประการ
ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา ซึ่งจะเป็นเสบียง
เกื้อหนุน ในการเดินทาง จนกว่าจะถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือ พระนิพพาน

ด้วยความปรารถนาดี

ชมรมไผ่ธรรมวันพุธ

กรกฎาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
พุทธวันทนา	๑
คำอำนวยการพร	๒
๑. พรรณนาพาหิรนิทาน โดยสังเขป	
ชาติที่ ๑ เรื่องนายเรือผู้เป็นที่รักของมารดา	๓
ชาติที่ ๒ เรื่องพระเจ้าคชปิยะ	๓/
ชาติที่ ๓ เรื่องพรหมฤาษี	๑๒
๒. พรรณนาอัครมัตตนิทาน โดยสังเขป	
เรื่อง พระราชบุตรผู้ถวายน้ำมันเมล็ดพันธุ์ผู้กาด	๑๖
๓. พรรณนามหานิทาน โดยสังเขป	
เรื่องพระเจ้าอติเทวราช	๑๙/
๔. พรรณนาอติทุเรณิทาน โดยสังเขป	
เรื่องพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพระนามว่า สาคร	๒๓
๕. พรรณนาอวิทุเรณิทาน โดยสังเขป	
พุทธพยากรณ์ครั้งแรก	๒๖
ว่าด้วยพุทธการกธรรม ๑๐	๓๐
ภาคผนวก	๓๓/

พุทธวันทนา

การถวายอภิวัตต์แด่พระพุทธเจ้า

พุทธโธ โปธาย เทเสติ

สมถาย สนโต ธมฺมํ

นิพฺพุโต นิพฺพานตถาย

ทนฺโต โย ทมถาย จ

ติณฺโณ วา ตรณนย จ

ตํ โลกสฺสรณํ นเม

พระบรมศาสดา ผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ทรงเป็นสรณะอันเกษมสูงสุดแห่งไตรภูมิ ทรงเป็นพระอรหันต์ เมื่อตรัสรู้อรียสัจจ์ ๔ ด้วยพระองค์เองแล้ว และทรงปรารภนาให้สัตว์อื่น ที่คู่ควรแก่การตรัสรู้ได้ ตรัสรู้ตามพระองค์ เมื่อทรงอบรมพระองค์เองในอินทรีย์ ๖ แล้ว และทรงปรารภนาให้สัตว์อื่นที่คู่ควรแก่การอบรมได้อบรมตามพระองค์ เมื่อทรงบรรลุความเกษมสันติแล้ว และทรงปรารภนาให้สัตว์อื่นที่ควรค่าบรรลุความเกษมสันติได้ตามพระองค์ เมื่อทรงข้ามปากฝั่งมหาสมุทรแห่งวิญญูสงสารแล้ว และทรงปรารภนาให้สัตว์อื่นที่ควรค่าข้ามฝั่งได้ตามพระองค์ เมื่อทรงดับไฟกิเลสด้วยพระอรียมรรค ๔ แล้ว และทรงปรารภนาให้สัตว์อื่นที่ควรค่าดับไฟกิเลสได้ตามพระองค์ ด้วยพระมหากรุณาไม่มีประมาณ ทรงประกาศพระธรรมอันประเสริฐแก่ พรหม เทพ และมนุษย์ตลอด ๔๕ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้า ถวายอภิวัตต์แด่พระบรมศาสดา พระพุทธเจ้า พระมุณีผู้ประเสริฐ ผู้เป็นสรณะอันเกษมสูงสุดแห่งไตรภูมิ ข้าพระพุทธเจ้า ถวายอภิวัตต์ทั้งกาย วาจา และใจ ด้วยความนอบน้อมสูงสุดด้วยอัญชลี

ขออำนวยการให้ความปรารถนาอันประเสริฐของสรรพสัตว์ทั้งปวงจงบรรลุ

ขออำนวยการให้สรรพสัตว์ทั้งปวงจงมีแต่ความสุขกายและสุขใจ

เรวตะภิกขุ รจนา

คำอำนวยพร

หิตุวา กามะ ปพพชัสสุ

สนุโต คมฺภีรจินฺตกา

เต ตุมะเปย อนุสิทฺทชาโว

ปพพชิตา สุเปสสา

ผู้ประเสริฐในอดีตสมัย (ทั้งในปัจจุบันกับอดีต) ผู้มุ่งที่จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอริยสาวก ได้ไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งถึงธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิต และท่านได้ละละสมบัติของท่าน ทุกประการโดยปราศจากความลังเลใจ ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต อันเป็นอารมณ์แห่งกามตัณหาของคนส่วนใหญ่ และเป็นสิ่งนำไปสู่ภัยและโทษนานัปการ การเล็งเห็นโทษที่แอบแฝงอยู่ในสมบัติเหล่านั้น ท่านจึงได้เลือกที่จะปลีกตัวปลีกใจจากกาม และครองชีวิตพรหมจรรย์ ในสถานอันสงบวิเวก เพื่อที่จะอบรม และเจริญ ศิลสิกขา สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา เพียรเพากิเลสและด้วยความไม่ประมาท

ขออำนวยพรให้คนดีในปัจจุบันสมัย ผู้มาสู่ภพนี้ และอบรมจิตด้วยเนกขัมมบารมี ได้ทำตามแบบอย่างผู้ประเสริฐสุดแห่งอดีตสมัย และจงปลีกตัวปลีกใจจากกาม โดยไม่ลังเลด้วยหัวใจที่ตั้งมั่นด้วยความบริสุทธิ์แห่งศีล

ขออำนวยพรให้คนดีเหล่านี้ ครองชีวิตพรหมจรรย์ในสถานอันสงบวิเวก และสามารถอบรมและเจริญ ศิลสิกขา สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา เพียรเพากิเลสและด้วยความไม่ประมาท

ขออำนวยพรให้ทุกท่านหลุดพ้นจากความทุกข์

ขออำนวยพรให้ทุกท่านได้รู้แจ้งและเห็นแจ้งพระธรรมในปัจจุบันชาตินี้

เรวตะภิกขุ รจนา

มาณพหนุ่มน้อยแบกมารดาข้ามมหาสมุทร

๑. พรรณนาพาหิรนิทาน โดยสังเขป
ชาติที่ ๑ เรื่องนายเรือผู้เป็นที่รักของมารดา

พทุโธ โปเชยย์
มุตโต โมเจยย์
ติณโณ ตาเรยย์.

เราตรัสรู้แล้ว ควรให้ผู้อื่นรู้ด้วย
หลุดพ้นแล้ว ควรให้ผู้อื่นหลุดพ้นด้วย
ข้ามได้แล้ว ควรให้ผู้อื่นข้ามได้ด้วย.

ในกาลใด ๑ สุกญญอสงไขย ล่วงเลยไปแล้ว ในระหว่างนี้
พระพุทเจ้าแม้พระองค์หนึ่ง ก็ไม่อุบัติเกิดขึ้น.

ต่อจากสุกญญอสงไขยนั้น อสุกญญอสงไขย ก็บังเกิดขึ้น
มีมหากัปหนึ่ง ชื่อว่า สาระ อันมีพระพุทเจ้า อุกบัติขึ้นได้ ๑ พระองค์.
ครั้งนั้น ทำวมหาพรหม ผู้มีอายุหนึ่งหมื่นหกพันกัป ซึ่งสถิตอยู่ใน
อกนิภฐฎภพ ทราบความที่พระพุทเจ้า ยังไม่เสด็จอุบัติขึ้น จึงตรวดดู
ซึ่งจักรวาลนี้ ได้เห็นแล้วซึ่งพระโพธิสัตว์. ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์
บังเกิดอยู่ในตระกูลของคนยากจนในคันธารรัฐ.

พระโพธิสัตว์นั้น เมื่อเจริญวัย มารดาและบิดาได้รบเร้าท่าน
ปล่อยๆให้แต่งงาน แต่ท่านก็ไม่ปรารถนา ท่านได้กล่าววว่า คุณพ่อคุณแม่

ทรัพย์สิน เงินทอง ในเรือนของเราไม่มีอยู่เลย ฉะนั้น ลูกจะไม่ขอแต่งงาน
หรืออก ลูกขอปรนนิบัติคุณพ่อคุณแม่ ไปจนตลอดชีวิตของลูก.
จากนั้นต่อมาบิดาของท่านก็ได้สิ้นชีวิตลง.

วันหนึ่ง พระโพธิสัตว์ ได้งานทำกับพ่อค้าเดินเรือ ในมหาสมุทร
ท่านได้นำมารดาไปกับตนด้วย เรือแล่นไปในมหาสมุทรตลอด ๗ วัน
เพราะเหตุที่แล่นเร็วเกินไป ลมจึงพัดเครื่องผูกขาด เรือจึงจมลง
พระโพธิสัตว์แหวกว่ายไปได้เล็กน้อย ก็ระลึกถึงมารดาขึ้นมาได้
จึงเหวี่ยงกลับมาดู เห็นมารดาเกาะท่อนไม้อยู่ จึงกลับมาอุ้มมารดา
แล้วก็ว่ายข้ามมหาสมุทร.

ในกาลนั้น มหาพรหม ผู้มีอายุหนึ่งหมื่นหกพันกัปป์ สถิตอยู่ใน
อกนิภรรูป พิจารณาเห็นว่าเวลาล่วงเลยไป ๑ อสงไขยแล้วพระพุทธเจ้า
ก็ยังไม่เสด็จอุบัติขึ้น จึงตรวจดูหมู่ชนผู้สามารถเพ็ญพุทธการกรรม
ก็เห็นการกระทำเช่นนั้นของพระโพธิสัตว์ จึงส่งกระแสจิตไป
ให้พระโพธิสัตว์เกิดพุทธปณิธาน.

เพราะเหตุนั้น ท่านจึงยังจิตตปณิธานให้เกิดขึ้น อย่างนี้ว่า

พุทฺธ โภเชยฺยํ

มฺหฺตฺโต โมเจยฺยํ

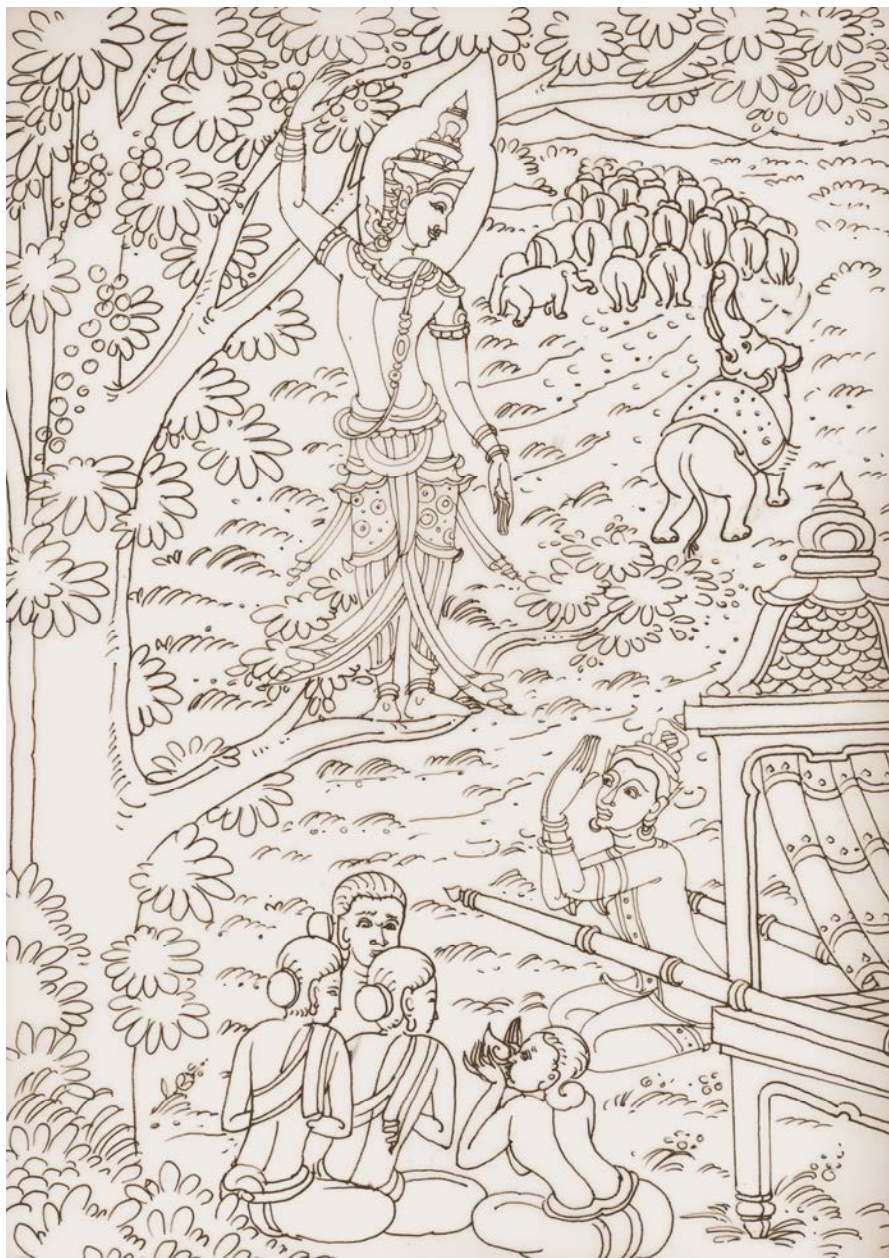
ติณฺโณ ตาเรยฺยํ

เราตรัสรู้แล้ว ควรให้ผู้อื่นรู้ด้วย
หลุดพ้นแล้ว ควรให้ผู้อื่นหลุดพ้นด้วย
ข้ามได้แล้ว ควรให้ผู้อื่นข้ามได้ด้วย ดังนี้.

ครั้นคิดอย่างนี้แล้ว จึงว่ายข้ามมหาสมุทร โดยใช้เวลา ๒ – ๓ วัน
ก็ถึงฝั่ง ด้วยการสงเคราะห์ของเทวดานั้น.

ต่อจากนั้น ท่านก็ได้บำรุงเลี้ยงมารดา อย่างยากลำบากจน
ตลอดชีวิต เมื่อสิ้นอายุลงก็ไปบังเกิดในเทวโลก.

พระเจ้าคชปियะผู้ขึ้นชอบกีฬาช้าง (พระเจ้าสัตตดาปะ)

ชาติที่ ๒ เรื่องพระเจ้าคัชปปิยะ

พทุโธห โทชยิสฺสามิ มุตฺโตหฺ โมจเย ปเร
ติณฺโณหฺ ตารยิสฺสามิ สํสาโรฆา มหฺพฺภยา.

เราตรัสรู้แล้ว จักให้สัตว์อื่นรู้ตามด้วย
เราหลุดพ้นแล้ว จักให้สัตว์อื่นหลุดพ้นด้วย
เราข้ามจากโอฆสงสาร อันมีภัยมากได้แล้ว
จักให้สัตว์อื่นข้ามได้ด้วย.

ครั้นจุติจากเทวโลก ก็ได้บังเกิดในราชสกุล สิริมตีนคร
เมื่อพระราชบิดาสวรรคต ก็ได้รับอภิเษกเป็นพระราชา พระนามว่า
สัตตตตาสกนทมกะ.

พระโพธิสัตว์ ทรงเป็นนักเลงช้าง ทรงกีฬาอยู่กับช้างทั้งหลาย
เหตุนี้พระองค์จึงมีพระนามว่า พระเจ้าคัชปปิยะ (พระราชารู้ชอบ
กีฬาช้าง).

วันหนึ่ง พระองค์คล้องช้างตัวที่มีลักษณะดียิ่ง ได้เชือกหนึ่ง
ในกาลราตรี ๑๔ ค่ำนั้น ได้มีโขลงช้าง จำนวนมาก พากันมาจากป่าไป
สู่อุทยาน แล้วได้เหยียบย่ำ ถ่ายคูณฺตรเรียรราด แล้วก็จากไป.
ครั้นราตรีสว่าง คนเฝ้าอุทยาน จึงได้กราบทูลให้ทรงทราบซึ่งเรื่องนั้น
พระราชารู้สับสนกับเหตุนี้แล้ว จึงเสด็จไปทอดพระเนตรอุทยาน

พร้อมกับข้างตัวประเสริฐนั้น, ครั้งนั้น ข้างใต้กลิ่นของข้างพัง เมื่อเกิด
ราคะขึ้น จึงสลัดพระราชาทกลงมา แล้วหนีไป.

พระราชาก็จะใช้ตะขอสับออกแรงตั้งไว้ ก็ไม่สามารถให้ข้าง
กลับมาได้ จึงเสด็จตามไปพร้อมกับข้างตัวอื่น เมื่อเสด็จเลยถิ่นมนุษย์
ไปจนไม่สามารถหาทิศได้พบ ก็ทรงดำริอย่างนี้ว่า ถ้าเราไม่ปล่อยข้างนี้
ไป เวลาที่ข้างนี้ชนกับข้างเชือกอื่นเราก็จะต้องเสียชีวิตได้ ครั้นทรงดำริ
อย่างนี้ จึงเริ่มทิ้งข้าง ครั้งนั้น ข้างนั้นได้ลอดใต้ต้นมะเดื่อ กิ่งมะเดื่อ
กิ่งหนึ่งห้อยย้อยลงมา จึงทรงเหนี่ยวกิ่งนั้นแล้วปล่อยข้าง เสด็จกลับวัง
พร้อมกับเหล่าเสนาที่ติดตามมาทันภายหลัง.

พระองค์ได้เกิดความสังเวชใหญ่ว่า โอหนอ! ราคะ ร้ายกาจยิ่งนัก
มีเรี่ยวแรงนัก มีอุปัทวะมาก ก็เพราะอาศัย ราคะนั้น สัตว์เหล่านี้
จึงจมอยู่ในทะเลคือสังสารวัฏฏ์ จึงหมกไหม้อยู่ในมหานรก บังเกิดใน
ดิรัจฉานวิสัย เป็นจำนวนมาก.

ครั้นพิจารณาโทษของกิเลสเป็นอันมากแล้ว ทรงเกิดความคิด
ขึ้นว่า เราจักเปลื้องสัตว์เหล่านี้ ให้พ้นจากสังสารทุกข์ เราจะทำพุทธ
ปณิธาน จึงทรงทำมโนปณิธานว่า

พุทฺโธ หิ โภชยิสฺสามิ

มุตฺโต หิ โมจเย ปเร

ติณฺโณ หิ ตารยิสฺสามิ

สํสาโร หิ มา มหพฺภยา.

เราตรัสรู้แล้ว จักให้สัตว์อื่นรู้ตามด้วย
เราหลุดพ้นแล้ว จักให้สัตว์อื่นหลุดพ้นด้วย
เราข้ามจากโอฆสงสาร อันมีภัยมากได้แล้ว
จักให้สัตว์อื่นข้ามได้ด้วย.

ครั้นทรงทำจิตตปนิธานเช่นนี้แล้ว ก็ได้สละราชสมบัติ
เสด็จเข้าป่า ทรงผนวชเป็นฤๅษี เมื่อสิ้นอายุลงได้ไปบังเกิดในเทวโลก.

พระพรหมดาบสสละชีวิตให้ทานแก่แม่เสือ

ชาติที่ ๓ เรื่องพรหมฤๅษี

อิมินา ปุณฺณกมุเมน
สํสารทกุชโต สตุเต

พุทฺโธ โหมิ อนาคเต
สมฺปาเปสุสามิ นิพุตฺตี.

ด้วยบุญกรรมนี้ ขอข้าพเจ้า จงเป็นพระพุทธรเจ้า
ในอนาคต ข้าพเจ้า จักช่วยสัตว์ทั้งหลาย
ให้พ้นจากสังสารทุกข์ ให้บรรลุถึงนิพพาน.

ครั้นจุติจากเทวโลก บังเกิดในเรือนของหัวหน้าพราหมณ์
ในหมู่บ้าน ชื่อว่า หลีททียะ ในมคธรัฐ. พระโพธิสัตว์ พอลอดจากครรภ์
มารดา มีผิวพรรณเหมือนผิวพรรณของพรหม ฉะนั้น จึงตั้งชื่อว่า
พรหมกุมาร.

พระโพธิสัตว์ ได้ศึกษา จบไตรเพทและศิลปศาสตร์ ๑๘ สาขา
ภายในอายุ ๑๖ ปี. ในกาลต่อมา ท่านได้เป็นอาจารย์ สั่งสอนศิษย์
ในสำนักของพรหมกุมารนั้น ท่านมีลูกศิษย์พราหมณ์มาณพ ๕๐๐ คน
ศึกษาอยู่. ต่อมา มารดาบิดาของพรหมกุมารสิ้นชีวิตลง ท่านก็ได้ทำการ
อบรมสั่งสอนศิษย์ ทั้ง ๕๐๐ ให้สำเร็จการศึกษาจนหมด แล้วมอบทรัพย์
สมบัติทั้งหมดให้แก่ศิษย์ ทุกคนบวชเป็นฤๅษี อาศัยอยู่ที่ภูเข
ชื่อว่า มัณฑพรวรพต.

ในครั้งนั้น ได้มีกัลบุตรต่าง ๆ มาบวชเป็นฤๅษีกับท่าน เป็นจำนวนมาก และพราหมณ์มาณพ ๕๐๐ คนเหล่านั้น เมื่อมารดาบิดาของตนสิ้นชีวิต ก็ได้ออกบวชในสำนักของพรหมฤๅษีนั้นด้วย.

วันหนึ่ง พระโพธิสัตว์ ได้ไปหาผลาผลกับศิษย์ผู้เป็นหัวหน้า นามว่า เมตเตยยะโพธิสัตว์ โดยขึ้นสู่ภูเขามัณฑะนั้น เมื่อไม่ได้อะไรเลย จึงมองดูที่เชิงเขา ได้เห็นนางเสื่อโครงตัวหนึ่ง คลอดลูกออกมาได้ ๓ วัน ประสงค์จะกินลูกของตน จึงคิดขึ้นว่า โอหนอ! สังสารวัฏฏ์นี้ ช่างน่าตำหนินัก ก็นางเสื่อโครงกำลังจะกินลูก ที่เกิดจากโลหิตของตน เพื่อรักษาชีวิตตน. จึงได้เรียกศิษย์ผู้เป็นหัวหน้ามา แล้วบอกว่า เธอจงไปหาเศษเนื้อมา เราจักให้แก่นางเสื่อโครงนี้ เมื่อศิษย์ไปแล้ว ท่านได้พิจารณาอัตตภาพของตนทั้งหมด อย่างนี้ว่า “นครคือร่างกายของตนนี้ อาศัยอยู่ติดชายแดน คือ คติทั้งหลายนำหวาดกลัวอย่างมากด้วยภัย คือชาติ มีใจร คือชรา คอยดักปล้นอยู่ ดังนี้ เป็นต้น.

พระโพธิสัตว์ ครั้นตรววจดูสรีระของตนอย่างนี้แล้ว ก็เกิดความคิดอีกว่า เราจักช่วยสัตว์ ซึ่งประสบทุกข์ได้ด้วยธรรมอะไรหนอ ก็ได้เห็นแล้ว ซึ่งพุทธการกธรรม จึงเกิดความคิดต่อไปอีกว่า

**พุทฺธการกธมฺมํ นาม ทุกฺกรํ อกตฺวา ทุจฺจชํ อจชิตฺวา
ทุทฺททํ อทตฺวา ทุกฺขมํ อขเมตฺวา น สกฺกา พุทฺเณ ภวิตฺตุํ.**

บุคคล ชื่อว่า ไ้ม่กระทำ ซึ่งพุทธการกกรรม ที่ทำได้แสนยาก
 ไม่ยอมสละ ซึ่งสิ่งที่สละได้แสนยาก ไม่ให้ ซึ่งสิ่งที่ให้ได้โดยยาก
 ไม่อดทน ต่อสิ่งที่อดทนได้โดยยาก ก็ไม่สามารถเพื่อจะเป็นพระพุทธเจ้า
 ได้.

เพราะเหตุที่จิตกำหนดไว้ เพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า มีโทษมาก
 ตั้งอยู่ได้ไม่นาน ไม่ใช่จะมีอารมณ์เดียวเสมอไป เพราะฉะนั้น เพื่อเป็น
 ประโยชน์ แก่สรรพสัตว์ เราจักมอบร่างกายของเรา ซึ่งยังมีชีวิตอยู่
 ให้แก่นางเสื่อไคร่ตัวนี้ ตราบเท่าที่จิตของเรายังมีความเสื่อมใส
 อยู่ทานอย่างอื่นทั้งหมด จะมีประโยชน์อะไรสำหรับเรา ครั้นคิดอย่างนี้
 จึงตั้งความปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าไว้ ภายในจิตของตนว่า

อิมินา ปุณฺณกมุเมน

พุทฺโธ โหมิ อนาคต

สังสารทุกฺขโต สตุเต

สมฺปาเปสฺสามิ นิพฺพุตี.

ด้วยบุญกรรมนี้ ขอข้าพเจ้า จงเป็นพระพุทธเจ้า

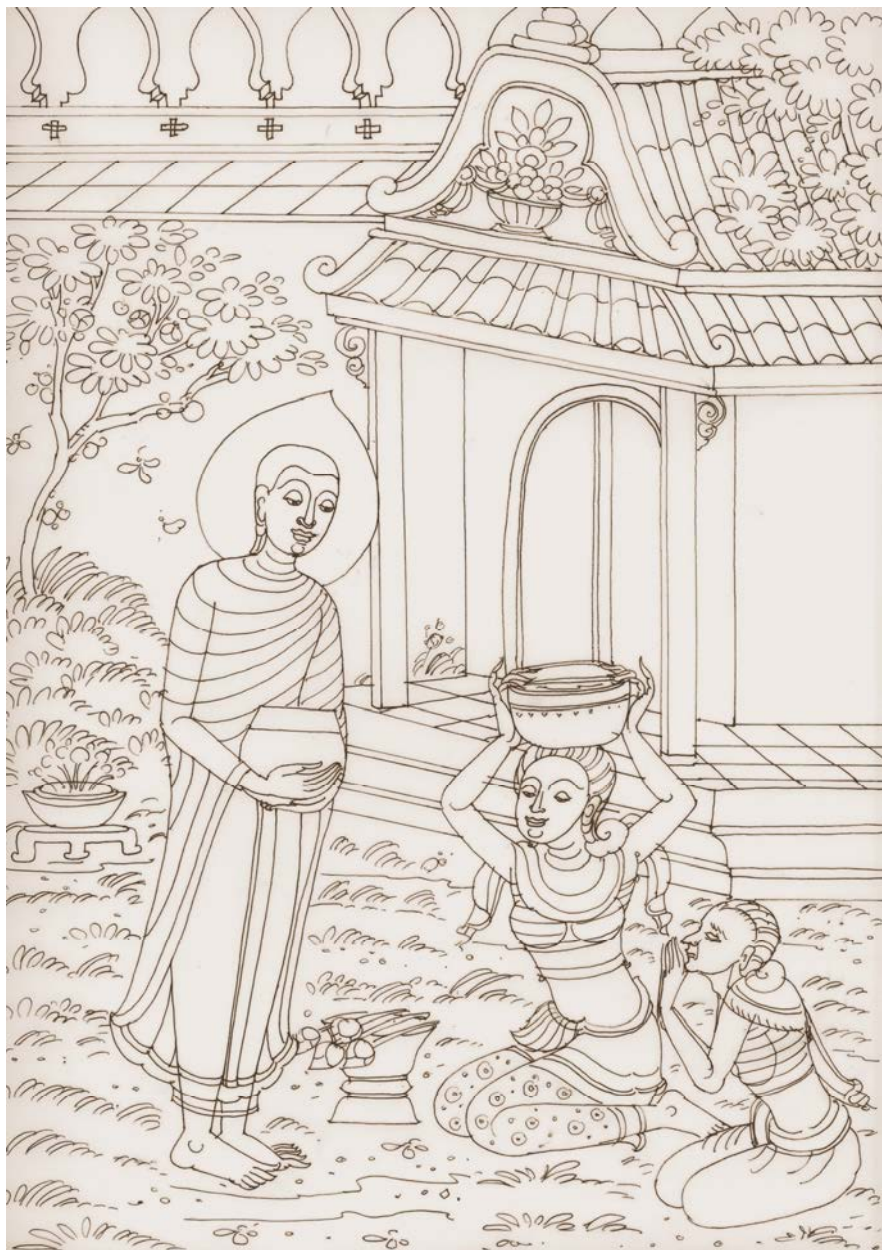
ในอนาคต ข้าพเจ้าจักช่วยสัตว์ทั้งหลาย

ให้พ้นจากสังสารทุกข์ ให้บรรลุถึงนิพพาน.

เมื่อศิษย์ยังไม่มานั่นเอง จึงกระโดดลงจากยอดเขามัณฑะ
ตกลงไปใกล้ปากนางเสือโคร่ง .

นางเสือโคร่ง ครั้นเห็นร่างของพระโพธิสัตว์ ก็ทิ้งลูกของตน
มากินเนื้อพระโพธิสัตว์แทน. พระโพธิสัตว์นั้นจุติจากโลกนี้ แล้วได้ไป
บังเกิดในเทวโลก.

พระราชบุตรถวายน้ำมันผักกาด

๒. พรรณนาอัชฌัตติกนิทาน โดยสังเขป
เรื่อง พระราชบุตรผู้ถวายน้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาด

เตน ปุณฺณเณ อนาคเต กาเล อัยํ ปุราณที่ปงฺกโร มม
ภาตา วีย อหฺมปิ พุทฺโธ หุตฺวา นาเมน สิหฺตติโธ นาม ภวิสฺสามิ.

ด้วยบุญนั้น ในอนาคตกาล แม้หม่อมฉัน จักได้เป็นพระพุทธเจ้า
พระนามว่า สิหัตถะ เหมือนพระปุราณที่ปงกรนี้ ผู้เป็นพี่ชาย
ของหม่อมฉัน.

ในกัปเดียวกันนี้ พระโพธิสัตว์ เวียนว้ายตายเกิดในเทวดา
และมนุษย์ หลายร้อยอดีตภาพ ครั้นนั้น จุติจากเทวโลก บังเกิดใน
ราชตระกูล เป็นน้องสาวต่างมารดาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระ
นามว่า ปุราณที่ปงกร ผู้ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๖ อสงไขย ยี่งด้วย
แสนมหากัป ในสารกัปนี้ ทรงบำเพ็ญเพียรอยู่ ๗ วัน ก็แทงตลอด
พระสัพพัญญุตญาณ.

ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์ปัจฉิมที่ปงกร บังเกิดในตระกูลพราหมณ์
ได้ละทิ้งบ้านเรือนเมื่อแก่ได้ออกบวชในพระพุทธศาสนา ท่านนั้นได้รับ
การพยากรณ์ในสำนักของ พระผู้มีพระภาค และได้เที่ยววิณฑบาต
น้ำมันเป็นนิตย์ เพื่อนำมาทำประทีปบูชาถวายแด่พระผู้มีพระภาค.

วันหนึ่ง ได้เที่ยวบิณฑบาต โดยการเข้าไปในราชมณเฑียร พระราชบุตรี ประทับนั่งอยู่บนปราสาท เห็นพระโพธิสัตว์นั้น จึงส่งนางสนองพระโอษฐ์ให้ ไปถามความประสงค์ของภิกษุ ทราบว่า ท่านมาเพื่อต้องการน้ำมัน ก็ได้รับสั่งให้นิมนต์ภิกษุมา แล้วได้นำน้ำมันเมล็ดพันธุ์ ผักกาดซึ่งบรรจุอยู่ในขันทองคำมาถวาย แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงนำน้ำมันนี้ไปบูชาพระพี่ชายของดิฉัน พร้อมทั้งตั้งความปรารถนาว่า

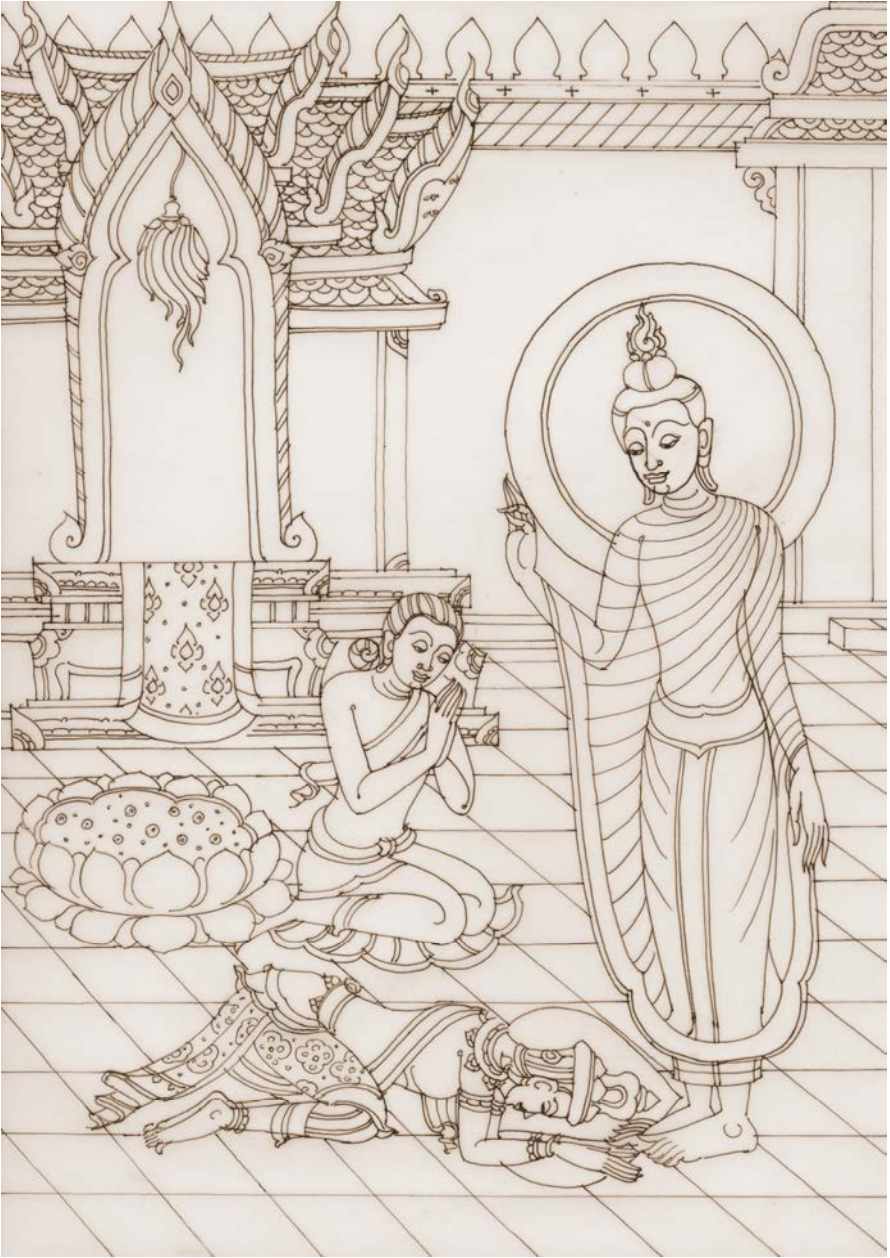
**เตน ปุณฺณเณ อนาคตเต กाले อयं ปุราณทีปงฺกโร มม
ภาตา วिय อหฺมปิ พุทฺโธ หุตฺวา นาเมน สิทฺตฺโต นาม ภวิสฺสามิ.**

ด้วยบุญนั้น ในอนาคตกาล แม่หม่อมฉัน จักได้เป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่า สิทธิตถะ เหมือนพระปุราณที่ปังกรณ์นี้ ผู้เป็นพี่ชายของหม่อมฉัน.

ครั้นแล้ว ได้ตรัสบอกว่า ขอท่านจงนำความปรารถนานี้ ไปทูลบอกแก่พระผู้มีพระภาคด้วย.

พระนาง ท่องเที่ยวไปในเทวดาและมนุษย์ โดยได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นท้าวสักกจอมเทพ เป็นพราหมณ์มหาศาล เป็นคหบดีมหาศาล เป็นต้น นับไม่ถ้วน.

พระเจ้าอติเทพตั้งมโนปณิธานปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า (พระเจ้าอรรดิเทวราช)

๓. พรรณนามหาภิธาน โดยสังเขป

เรื่องพระเจ้าอติเทวราช

มโนปณิธานคือปรารถนาเป็นพระพุทธรูปเจ้าภายในใจ ๗/ อสงไขย

ยถา จ ตวมปี นาท

พุทฺธโร โปเชติ ปาณินิ

ตเถวาทิ พุทฺธโร โลกเ

โณชิสฺสสมิ ปาณินิ. ๗ป.

ข้าแต่พระนาถะ พระองค์เป็นพระพุทธรูปเจ้า ยังสัตว์ทั้งหลายให้ตรัสรู้ด้วย แม้ฉันใด ข้าพระองค์ เป็นพระพุทธรูปเจ้าแล้วก็จักยังสัตว์ทั้งหลายในโลกให้ตรัสรู้ ฉะนั้นเหมือนกัน.

ข้าแต่พระนาถะ พระองค์ทรงหลุดพ้นแล้ว ยังสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นด้วย แม้ฉันใด ข้าพระองค์ หลุดพ้นแล้ว จากสงสาร ก็จักยังสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้น ฉะนั้นเหมือนกัน.

ข้าแต่พระนาถะ พระองค์ทรงข้ามแล้ว ยังสัตว์ทั้งหลายให้ข้ามด้วย แม้ฉันใด ข้าพระองค์ ข้ามแล้วจากสงสาร ก็จักยังสัตว์ทั้งหลาย ให้ข้ามฉันนั้นเหมือนกัน.

พระโพธิสัตว์ เวียนวายตายเกิดในเทวดาและมนุษย์ ลীনอสุญญ-อสงไขย ที่มีพระพุทธรูปเจ้า ๑ พระองค์นั้น เมื่อล่วงเลยอสงไขยนี้ไปนั้นทอสงไขยที่ ๑ ของ ๗ อสงไขยนั้น ก็เกิดขึ้น ในภายในนั้นทอสงไขยที่

๑ ในสารกัปนั้น พระโพธิสัตว์ จูติจากเทวโลก บังเกิด ในราชตระกูล ในกรกัณฐนครทรงพระนามว่า พระเจ้าอติเทพ.

ในกาลนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พรหมเทพ ทรงบำเพ็ญบารมีมา ๘ อสงไขยยิ่งด้วยแสนกัป อุบัติขึ้นในโลก.

ครั้งนั้น พระเจ้าอติเทพ ได้ทรงดำเนินไปยังสำนักของ พระตถาคตด้วยพระบาท แล้วทรงบูชาด้วยดอกมะลูลี และดอกไม้ ๓ ชนิด ที่ทำจากรัตนะ ๗ ประการ แล้วจึงทำจิตตปณิธานครั้งแรก ต่อพระพักตร์ของพระพรหมเทพสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

ยถา จ ตวมปี นาถ

พุทฺโธ โพธิโส ปาณินิ

ตถะวาทิ พุทฺโธ โลก

โพธิยิสฺสามิ ปาณินิ. ฯ

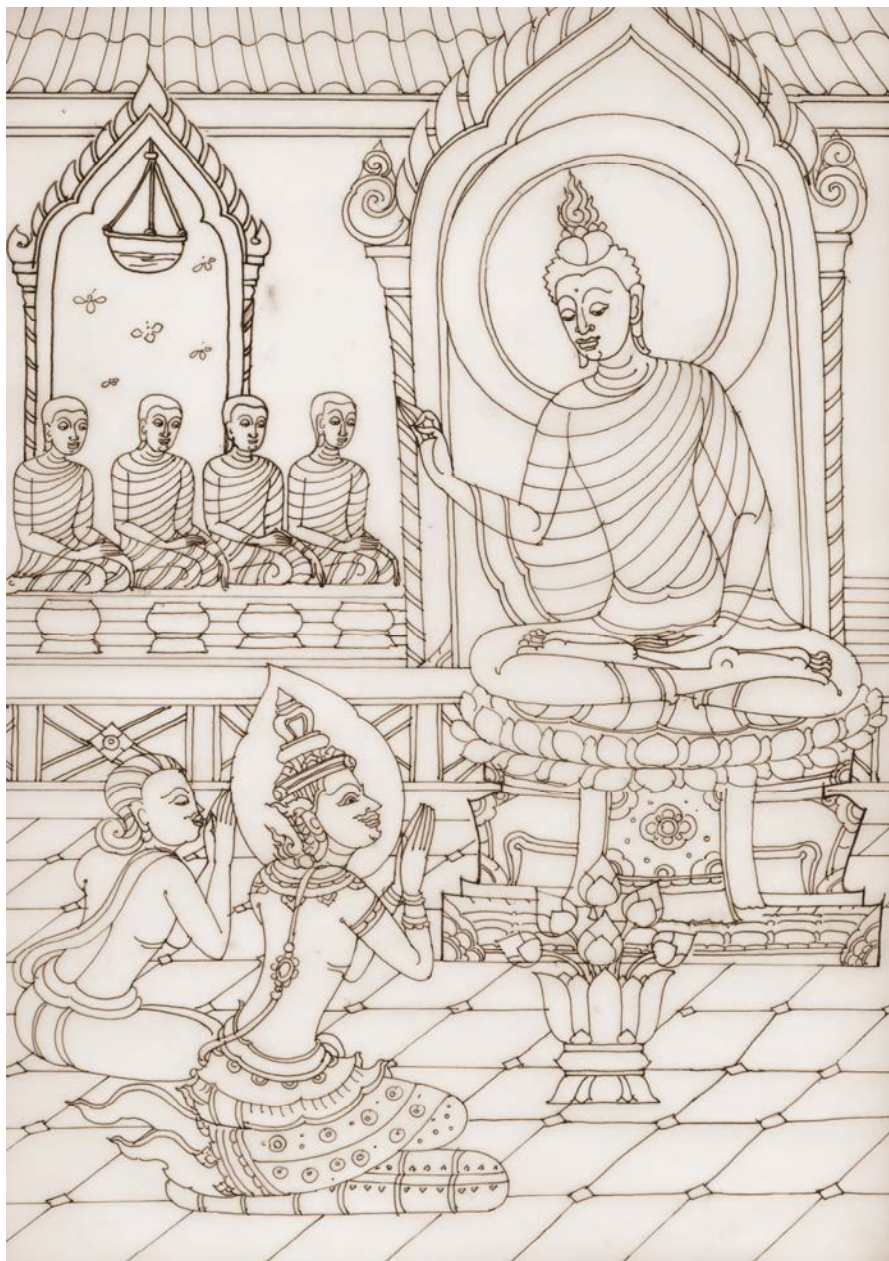
ข้าแต่พระนาถะ พระองค์เป็นพระพุทธรเจ้า ยังสัตว์ทั้งหลายให้ ตรีสรู้ด้วย แม้ฉันใด ข้าพระองค์ เป็นพระพุทธรเจ้าแล้ว ก็จักยังสัตว์ ทั้งหลายในโลกให้ตรีสรู้ ฉันนั้นเหมือนกัน.

ข้าแต่พระนาถะ พระองค์ทรงหลุดพ้นแล้ว ยังสัตว์ทั้งหลายให้ หลุดพ้นด้วย แม้ฉันใด ข้าพระองค์ หลุดพ้นแล้วจากสงสาร ก็จักยังสัตว์ ทั้งหลายให้หลุดพ้น ฉันนั้นเหมือนกัน.

ข้าแต่พระนาถะ พระองค์ทรงข้ามแล้ว ยังสัตว์ทั้งหลาย ให้ข้ามด้วย แม่น้ำใด ข้าพระองค์ ข้ามแล้วจากสงสาร ก็จักยังสัตว์ทั้งหลายให้ข้ามฉนนั่นเหมือนกัน.

พระราชา ครั้นทรงทำจิตตปณิธานอย่างนี้แล้ว ก็ลุกขึ้น ทำประทักษิณพระตถาคต แล้วเสด็จกลับเข้าไปภายในบุรี. ต่อจากนั้น พระโพธิสัตว์ทำมโนปณิธานในสำนักต่อพระพักตร์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์อื่นๆ อีกในภายใน ๗ อสุญญตสงฆโยยเหล่านี้ รวมทั้งสิ้น ๑๒๕,๐๐๐ พระองค์ ในอสุญญตกับปีต่างๆ อันเป็นกับปีที่ไม่ว่างจากพระพุทธเจ้า.

พระเจ้าสาครตั้งวัดนิทานเป็นพระพุทธเจ้า

๔. พรรณนาอติเหตุเรณิทาน โดยสังเขป เรื่องพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพระนามว่า สาคร

วชิปนิธานคือปรารภนาเป็นพระพุทธรูปเจ้าโดยการเปล่งวาจา ๙ อสงไขย

ภนฺเต อิมินา ปุณฺณกมุเมเน ยถา ตํว โคตมสกุยปุกฺวิ นาม
พุทฺโธ อโหสิ, ตถาหฺมปิ โคตโม สกุยปุกฺวิ นาม พุทฺโธ โหมิ.

ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พระองค์ ได้เป็นพระพุทธรูปเจ้า ผู้ประเสริฐ
ทรงพระนามว่า โคตมสักยะ ฉันทิ, ด้วยบุญกรรมนี้ แม้ข้าพระองค์
ขอจงเป็น พระพุทธรูปเจ้าผู้ประเสริฐ พระนามว่า โคตมสักยะ ฉันทินั้น.

เมื่อล่วงเลยอสงไขยที่ ๗ ที่ชื่อว่า ปุณฺทริกอสงไขยไป, สัพพภัท
อสงไขยที่ ๑ ของ ๙ อสงไขย ก็เกิดขึ้น. ก็ในภายในสัพพภัทหะนี้
พระโพธิสัตว์ จุตติจากพรหมโลก บังเกิด ในราชตระกูล ในอัญญวดีนคร
ทรงพระนามว่า พระเจ้าสาครจักรพรรดิ ในสารมณฑกัปปี
ที่มีพระพุทธรูปเจ้า ๔ พระองค์.

ในกาลนั้น พระตถาคตปุราณสักยมุนี องค์ที่ ๑ ของกัปปี
อุบัติขึ้นในโลก ทรงบำเพ็ญบารมี ๑๖ อสงไขยยิ่งด้วยแสนกัปปี.

พระโพธิสัตว์ ได้ถวายปราสาทซึ่งทำด้วยไม้จันทน์แดง
๑๐๐,๐๐๐ หลัง, สร้างคันทกฐณีและศาลา ๑๐๐,๐๐๐ หลัง,

มณฑป ๑๐๐,๐๐๐ หลัง, สถานที่พักกลางวัน ๑๐๐,๐๐๐ หลัง, สถานที่พักกลางคืน ๑๐๐,๐๐๐ หลัง, สถานที่จงกรม ๑๐๐,๐๐๐ ที่, เรือนไฟ ๑๐๐,๐๐๐ หลัง, โภชนศาลา ๑๐๐,๐๐๐ หลัง และซุ้มประตู ๑๐๐,๐๐๐ ซุ้ม สถานที่เหล่านั้น แม้ทั้งหมด ได้สำเร็จแล้ว ด้วยไม้จันทน์แดง ที่ถึงพร้อมด้วยสีและกลิ่น แต่พระผู้มีพระภาค.

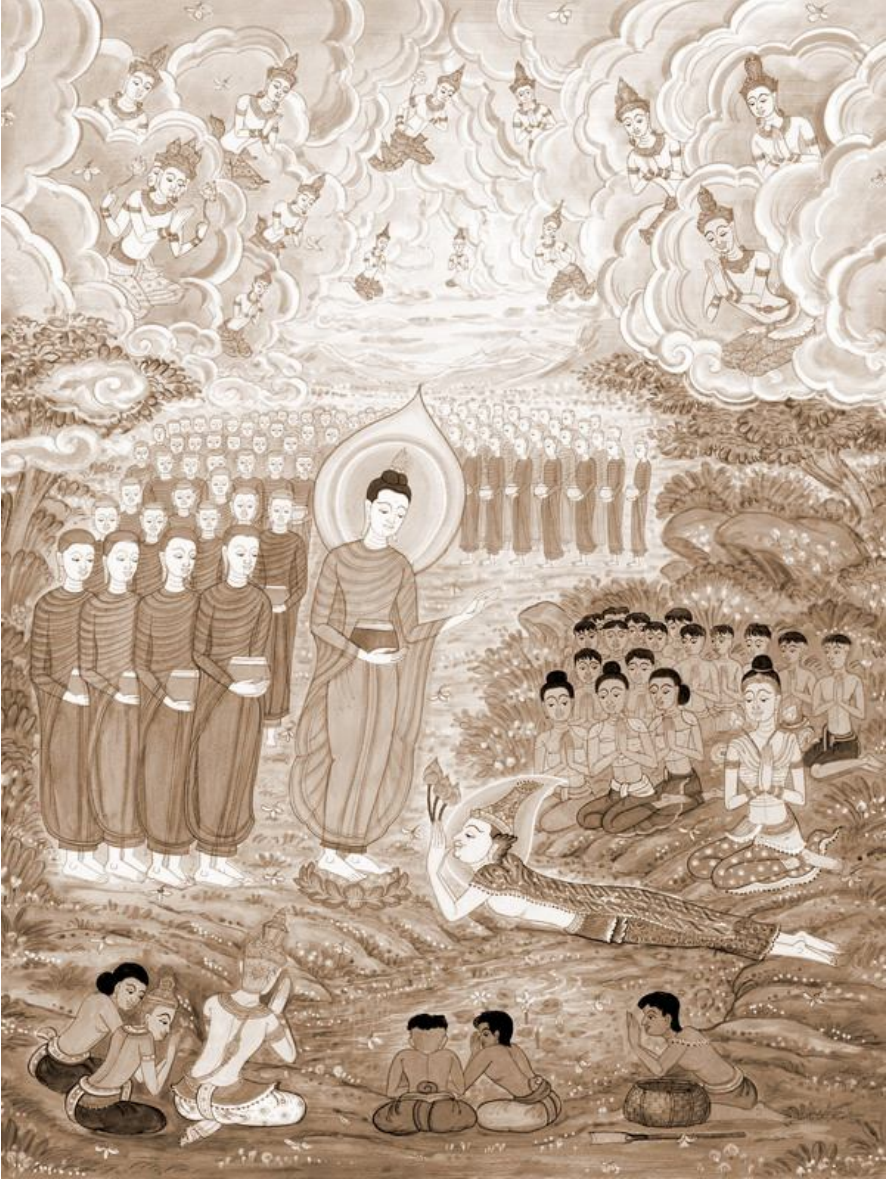
แล้วจึงทรงทำวชิปนิธาน เป็นครั้งแรก ต่อพระพักตร์ของพระปราณสักยมุนีตถาคตว่า

ภนฺเต อิมินา ปุณฺณกมฺเมน ยถา ตวํ โคตมสฺส กุญฺชํ นาม พุทฺโธ อโหสิ, ตถาหฺมปิ โคตโม สฺส กุญฺชํ นาม พุทฺโธ โหมิ.

ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พระองค์ ได้เป็นพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐ ทรงพระนามว่า โคตมสักยะ ฉันทิ, ด้วยบุญกรรมนี้ แม้ข้าพระองค์ ขอจงเป็น พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระนามว่า โคตมสักยะ ฉันทินั้น.

ต่อจากนั้น ทรงออกผนวชด้วยพระองค์เอง (สยมปี ปพฺพชิตฺวา ,คือไม่ได้บวชในพระพุทธศาสนา) และเมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว ได้ไปบังเกิดในพรหมโลก.

สุเมธดาบสได้รับพุทธพยากรณ์ครั้งแรกจากพระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้า
(พุทธพยากรณ์ครั้งแรก)

๕. พรรณนาอวิทุเรณิทาน โดยสังเขป

พุทธพยากรณ์ครั้งแรก

ปัสสถ อิมํ ตาปสํ

ชฎิลํ อุกคตาปนํ

อุปริเมยเย อิตโต กปะเป

พทุโธ โลเก ภวิสุสตี.

เธอทั้งหลาย จงดูชฎิลตาปสผู้มีตบะรุ่งเรืองนี้
ในกัปปอันหาประมาณมิได้ แต่กัปปนี้
ตาปสนี้ จักเป็นพระพุทธเจ้า ในโลก.

กายวาทจาปณิธานจตุอสงขเขยยุวณฺณนา - พรรณนา
กายและวาทจาปณิธาน ๔ อสงไขยอันยิ่งด้วยแสนกัปป.

ในอวสานแห่งอสงไขยที่ ๙ ของวจจีปณิธาน, มีกัปปหนึ่ง
ชื่อว่า สารมณทกัปป อันเป็นส่วนปลาย ของ ๔ อสงไขยยิ่งด้วยแสนกัปป
นับแต่ภทกัปป ปัจจุบันนี้ ซึ่งมีพระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ คือ ตัณหังกร
เมธังกร สรณังกร พระโพธิสัตว์ได้ทรงทำกายและวาทจาปณิธาน
ต่อพระพักตร์ แต่ยังไม่ได้รับการพยากรณ์.

เมื่อถึงสมัยของพระที่ปंगกรสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระโพธิสัตว์
บังเกิดเป็นสุเมธตาปส ได้ทำกายและวาทจาปณิธาน ต่อพระพักตร์ของ
พระที่ปंगกรสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น.

ครั้งนั้น สุเมธดาบสได้ทำกุศล โดยการตกแต่งทางอันเป็นที่เสด็จ
ดำเนินแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ในขณะที่ยังทำไม่เสร็จนั่นเอง
สมเด็จพระทศพลที่ปังกรทรงแวดล้อมแล้วด้วยพระชินาสพผู้ทรง
อภิัญญา ๖ มีอานุภาพใหญ่ จำนวน ๔ แสนองค์ ได้เสด็จมาถึง
ก็เหล่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายบูชาอยู่ ด้วยเครื่องสักการะเป็นอันมาก
ทรงดำเนินตามมรรคา ที่ประดับตกแต่งแล้วนั้น ด้วยพุทธลีลา
อันงามสง่าหาที่สุดมิได้ ดุจราชสีห์เยื้องกรายอยู่บนพื้นมโนศิลา.

สุเมธดาบสลืมนตาขึ้นดูพระอัฐภาพ อันถึงความเลิศของ
พระทศพลอันประดับด้วยพระมหาปूरิสลักษณะ ๓๒ ประการ งดงาม
ด้วยพระอนุพยัญชนะ ๘๐ ประการ ห้อมล้อมด้วยพระฉัพพัตถนรังสี
ประมาณวาหนึ่ง จึงเกิดความคิดว่า วันนี้เราควรกระทำการบริจาคชีวิต
แต่พระทศพล ฉะนั้น ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่าได้ทรงเหยียบเปือกตม
แต่จงทรงเหยียบหลังของเราเสด็จไป พร้อมกับพระชินาสพสี่แสน
เหมือนทรงเหยียบสะพานแก้วมณีเกิด ช้อนั้น จักเป็นไปเพื่อประโยชน์
และความสุขแก่เราตลอดกาลนาน ดังนี้ แล้วจึงแก้ผมออก คลี่หนังสัตว์
แถบรัดมวยผม และผ้าเปลือกไม้ปูลาดบนเปือกตมนอนบนหลังเปือกตม
เหมือนสะพานที่ลาดด้วยแผ่นแก้วมณี.

สุเมธดาบสนั้น นอนบนหลังเปือกตมนั่นแล ลืมตาทั้งสองเห็น
พระพุทธรูปของพระทศพลที่ปังกรอีกครั้งหนึ่ง จึงคิดว่า ถ้าเราปรารถนา
ก็พึงเผาภิเษกทั้งปวงหมดแล้ว เป็นพระสงฆ์นวกะได้ แต่เราไม่มีกิจ
ด้วยการเผาภิเษก ด้วยเพศที่ใครไม่รู้จัก ถ้ากระไรเราพึงเป็นดัง

พระทศพลที่ปังกร บรรลุพระอภิธรรมโพธิญาณอย่างสูงยิ่ง แล้วขึ้นสู่
 ธรรมนาวาให้มหาชนข้ามสงสารสาครได้ แล้วปรินิพพานภายหลัง
 ข้อนี้สมควรแก่เรา ดังนี้ เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า เราบรรลุ
 พระสัมพัญญุตญาณจักเป็นพระพุทธเจ้าในโลกพร้อมทั้ง เทวโลก จักยัง
 โลกพร้อมทั้งเทวโลกให้ข้ามพ้นเช่นเดียวกัน เราตัดกระแส คือ สังสาระ
 ทำลายภพทั้งสาม แล้วขึ้นสู่ธรรมนาวา จักให้มนุษย์พร้อมทั้งเทวดา
 ข้ามฝั่งไป ดังนี้.

สมเด็จพระทศพลที่ปังกร เสด็จมาถึงแล้ว ประทับยืนอยู่เหนือ
 คีรีชะทอตพระเนตรสุเมธดาบส ทรงส่อง อนาคตังสญาณ ทรงทราบว่
 ล่วง ๔ อสงไขยยิ่ง ด้วยแสนกัปแต่กัปนี้ ดาบสนี้ จักเป็นพระพุทธเจ้า
 พระนามว่าโคดม จึงทรงพยากรณ์ ในท่ามกลางบริษัทว่า

ปสฺสส อิมํ ตาปสํ

ชฎิลํ อุกคตาปนํ

อุปริเมยเย อิตฺโต กปฺเป

พฺพุโธ โลเก ภวิสฺสตี.

เธอทั้งหลาย จงดูชฎิลดาบสผู้มีตบะรุ่งเรืองนี้

ในกัปอันหาประมาณมิได้ แต่กัปนี้

ดาบสนี้ จักเป็นพระพุทธเจ้า ในโลก.

และได้ทรงสรรเสริญ พระโพธิสัตว์ ทรงบูชาด้วยดอกไม้ม
 ๘ กำ ทรงกระทำประทักษิณ แล้วเสด็จ หลีกไป. แม้พระชินาสพ
 ทั้งหลายจำนวน ๔ แสนเหล่านั้น ก็ได้บูชาพระโพธิสัตว์ ด้วยของหอม

และดอกไม้ กระทำประทักษิณ แล้วหลีกไป. อนึ่ง เทวดาและมนุษย์ ทั้งหลายต่างก็บูชาและไหว้ แล้วหลีกไปเช่นนั้นเหมือนกัน.

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นนายกแห่งโลกพร้อมด้วยพระสงฆ์ ลับสหายตาไปแล้ว ท่านสุเมธดาบสจึงลุกขึ้นจากที่นอน แล้วนั่งคู้บัลลังค์ ค้นหากรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้เห็นทานบารมี อันเป็นพุทธ การกรรมข้อที่ ๑ เพื่อบรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณ ซึ่งพระโพธิสัตว์ ทุกพระองค์ได้สั่งสมอบรมสืบกันมา.

ว่าด้วยพุทธการกธรรม ๑๐

๑. ทานบารมี

เธอจงบำเพ็ญทานบารมีเถิด อันว่า ภาชนะที่เต็มด้วยน้ำ เมื่อวางคว่ำลง น้ำย่อมไหลออกหมด ไม่ซังติดอยู่ในภาชนะนั้น ฉนใด เธอเห็นผู้ยากไร้ทั้งหลายแล้วจงให้ทานอย่าให้เหลือ ดุจภาชนะที่วางคว่ำไว้ ฉนนั้น.

๒. ศีลบารมี

เธอจงบำเพ็ญศีลบารมีเถิด อันว่าจามรีรักษาขนหาง แม้ติดอยู่ในที่ใด ก็ยอมตายอยู่ในที่นั้น ไม่ยอมให้ขนหางเสียไป ฉนใด เธอจงบำเพ็ญศีล รักษาจตุปาริสุทธิศีลทั้ง ๔ ให้บริบูรณ์ในกาลทุกเมื่อ ดุจจามรีรักษาขนหางของตน ฉนนั้น.

๓. เนกขัมมบารมี

เธอจงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีเถิด อันว่า คนที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำ ได้รับแต่ความทุกข์ทรมาน ปราศจากอิสรภาพ ย่อมไม่ปรารถนาที่จะอยู่ไขว่คว้าแต่จะหาช่องทางให้พ้นออกไปจากเรือนจำนั้น ฉนใด เธอจงเห็นภพทั้งปวงเสมือนเรือนจำ จงมุ่งหน้าต่อเนกขัมมะ เพื่อแสวงหาทางหลุดพ้นไปจากภพ ฉนนั้น.

๔. ปัญญาบารมี

เธอจงบำเพ็ญปัญญาบารมีเถิด อันว่า ภิกษุเมื่อเที่ยวบิณฑบาต มิได้เลือกว่าทายก ทายิกา จะอยู่ในตระกูลชั้นต่ำ ชั้นกลาง หรือชั้นสูง ย่อมรับบิณฑบาต พอยังอัตภาพให้เป็นไป ฉันทใด เธอจงเข้าไปหาบัณฑิต สอบถามเรียนรู้กับบัณฑิตผู้มีปัญญาทุกท่านโดยไม่เลือก ตลอดกาล ทั้งปวง เมื่อถึงฝั่งแห่งปัญญาบารมีแล้ว จักบรรลุพระสัมโพธิญาณได้ ฉะนั้น.

๕. วิริยบารมี

เธอจงบำเพ็ญวิริยบารมีเถิด อันว่า ราชสีห์ มีความเพียรไม่ย่อหย่อนในอิริยาบถ นั่ง นอน ยืน เดิน ประคองใจไว้ทุกเมื่อ ฉันทใด เธอจงประคอง ความเพียรไว้ให้มั่นคง ในอิริยาบถทั้งปวง ในภพทั้งปวง เริ่มตั้งความเพียร ถึงฝั่งแห่งวิริยบารมีแล้ว จักบรรลุพระสัมโพธิญาณได้ ฉะนั้น.

๖. ขันติบารมี

เธอจงบำเพ็ญขันติบารมี มีใจแน่วแน่ในขันติบารมี อันว่าแผ่นดิน ย่อมอดทน ต่อสิ่งของที่ทิ้งลงมา ซึ่งมีทั้งที่สะอาดบ้าง และไม่สะอาดบ้าง ไม่รู้สึกยินดียินร้าย ฉันทใด เธอจงอดทนต่อการยกย่อง และการเหยียดหยาม ของชนทั้งปวง ฉันทนั้น ถึงฝั่งแห่งขันติบารมีแล้ว จักบรรลุพระสัมโพธิญาณได้.

๓. สัจบารมี

เธอจงบำเพ็ญสัจบารมี มีวาจาแน่นอนไม่เป็นสอง อันว่าดาวประกายพริกเป็นดาวนพเคราะห์ที่เที่ยงตรง ไม่โคจรออกนอกวิถีโคจร ไม่ว่าฤดูร้อน ฤดูฝน หรือฤดูหนาว แม้ฉันใด ถึงเธอก็จันนั้น จงอย่าเดินออกนอกวิถีทางในสัจจะทั้งหลาย แล้วกระทำการที่ชื่อว่ามุสาวาท ถึงฝั่งแห่งสัจบารมีแล้ว จักบรรลुพระสัมโพธิญาณได้.

๔. อธิษฐานบารมี

เธอจงบำเพ็ญอธิษฐานบารมี เป็นผู้ไม่หวั่นไหวในอธิษฐานบารมี อันว่า ภูผาตั้งมั่นดีแล้ว ย่อมไม่ไหวด้วยลมแรงกล้าแม้ปานใด ย่อมยังตั้งอยู่ในฐานของตน โดยไม่ขยับเคลื่อนจากที่ ฉันใด เธอจงเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในอธิษฐานบารมีที่ตั้งใจปรารถนาสิ่งใดไว้ ทุกเมื่อไป ฉันนั้น เธอบำเพ็ญอธิษฐานบารมีแล้วจักบรรลुพระสัมโพธิญาณได้.

๕. เมตตาบารมี

เธอจงบำเพ็ญเมตตาบารมี จงเป็นผู้ไม่มีใครเสมอด้วยเมตตา ขึ้นชื่อว่า น้ำ ย่อมแผ่ ความเย็นไป เสมอกันหมดไม่เลือก ทั้งแก่คนบาป ทั้งแก่กัลยาณชน ฉันใด เธอจงเจริญเมตตา ให้เสมอกัน ทั้งในคนดี และคนชั่ว ทั้งในศัตรูและมิตร จงแผ่เมตตาไปให้สม่ำเสมอ ในคนที่เป็นประโยชน์แก่กกุลและคนที่ไม่เป็นประโยชน์แก่กกุล เธอบำเพ็ญเมตตาบารมีแล้ว จักบรรลुพระสัมโพธิญาณได้ ฉันนั้น.

๑๐. อุเบกขาบารมี

เธอจงบำเพ็ญอุเบกขาบารมี จงเป็นผู้มั่นคงดุจตราขึง อันธรรมชาติแผ่นดินย่อมวางเฉยต่อสิ่งที่ทิ้งลงมา ทั้งที่สะอาดและไม่สะอาดทั้งสองอย่าง เว้นจากความยินดี ยินร้าย ฉันทิ เธอจงเป็นผู้มั่นคงดุจตราขึง ในสุขและทุกข์ทุกเมื่อ บำเพ็ญอุเบกขาบารมีแล้ว จักบรรลุพระสัมโพธิญาณได้ ฉะนั้น.

เมื่อพระโพธิสัตว์ กำลังพิจารณา ซึ่งพุทธการกกรรมเหล่านี้ ด้วยเดชแห่งธรรมเหล่านั้น แผ่นดินคือหมื่นโลกธาตุ ได้หวั่นไหวแล้ว ดุจเครื่องหีบอ้อย ที่กำลังบีบอ้อยอยู่ ฉะนั้น.

พระที่ปึงกรพุทธเจ้า จึงตรัสพระคาถาว่า

เราได้พยากรณ์ผู้ใดไว้ ว่าจักตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

ผู้นั้นพิจารณาอยู่ซึ่งไปราณกรรมที่พระชินเจ้า

ได้อบรมมาแล้ว เมื่อท่านผู้นั้นพิจารณาธรรม

อันเป็นพุทธภูมิจนหมดสิ้น ผืนแผ่นดินหนึ่งหมื่นในโลก

พร้อมทั้งเทวโลกจึงไหวเพราะเหตุนั้น.

ในกาลนั้น เรานัสดการพระที่ปึงกรพุทธเจ้า แล้วลุกจากอาสนะ เหล่าเทวดาและหมู่มนุษย์ ได้ถือดอกไม้ทิพย์ และดอกไม้ของมนุษย์ ไปรยปราย.

สุเมธบัณฑิตนั้น อันเหล่าเทวดาและมนุษย์ ชมเชยสรรเสริญ เป็นอันมากแล้ว จึงได้สมทานบารมีธรรม ๑๐ และเมื่อจะบำเพ็ญธรรม เหล่านั้นให้บริบูรณ์ จึงเข้าไปสู่ป่าใหญ่ ใกล้ภูเขารวมิกะ.

นับแต่พุทธพยากรณ์ พระบรมโพธิสัตว์ของเราทั้งหลาย ก็ได้กระทำ การสั่งสมอบรมพระบารมี ๓๐ ประการกล่าวคือ บารมี ๑๐ มีทาน เป็นต้น เหล่านั้น อันมีประเภทเป็นบารมีธรรมดา ๑๐ อุปัชฌายะ ๑๐ และปรมัตถบารมี ๑๐ ตลอดระยะเวลาสิ้น ๔ อสงไขยอันยิ่งเกินมา อีกแสนกัปป์ อันจะประมาณนับภพชาติที่ทรงอุบัติขึ้นมิได้ จวบจน ถึงกัปป์ที่ครบ ๑ แสน คือโลก ในปัจจุบัน ชื่อว่า ภัททกัปป์ มีพระโลก นายกอุบัติขึ้น ๕ พระองค์ มี กุสัณฺฑพุทฺธะ, โภณาคมนพุทฺธะ, กัสสปพุทฺธะ ปัจจุบันคือโคตมพุทฺธะ, อนาคต คือ เมตเตยยพุทฺธะ.

ก็ พระบรมโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งหลาย ตลอด ระยะเวลาสิ้น ๔ อสงไขยอันยิ่งเกินมาอีกแสนกัปป์ จนกระทั่งถึงพระชาติ เป็นพระเวสสันดร อันเป็นการบำเพ็ญพระบารมีเป็นชาติสุดท้าย และ เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต จากชาติพระเวสสันดรแล้ว ได้ไปอุบัติใน สวรรค์ชั้นดุสิต ชื่อว่า เสตเกตุดเทพบุตร รอกาลอันสมควรที่จะตรัสรู้.

ในกาลอันสมควรนั้น เหล่าเทวดาและพรหมในแต่ละจักรวาล พากันไป ยังสำนักของพระบรมโพธิสัตว์ ในภพชั้นดุสิต ได้กราบทูล อาราธนาพระโพธิสัตว์ให้มาตรัสรู้.

ลำดับนั้น พระมหาสัตว์ยังมีได้ให้ปฏิญญา แก่เทวดาทิ้งหลาย แต่ทรงตรวจดู มหาวิโลกนะ ๕ ประการ มี **กาล** ได้แก่อายุของมนุษย์ ต้องไม่เกิน ๑ แสนปี ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี. **ทวีป** ได้แก่ ชมพูทวีปเท่านั้น. **ภูมิประเทศ** ได้แก่ มัชฌิมประเทศ ในที่นี้คือ นครกบิลพัสดุ์. **ตระกูล** ได้แก่ ตระกูลกษัตริย์ หรือตระกูลพราหมณ์เท่านั้น ที่ในเวลานั้น โลกยกย่องว่าประเสริฐกว่า. **พระชนมายุของพระมารดา** ทรงเห็นว่า จักมีพระชนมายุอีก ๑๐ เดือนกับ ๗ วัน.

ทรงเห็นว่า กาลนี้ เป็นกาลอันสมควร เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทเจ้า ถูกแวดล้อมแล้วด้วยเหล่าเทวดาชั้นดุสิต เสด็จไปสู่สวนนันทวัน อันเหล่าเทวดาคอยเตือนให้ระลึกถึงกุศลอยู่อย่างนี้ได้เสด็จจุด แล้วทรงถือปฏิสนธิในพระครรภ์ของ พระนางมหายาเยเทวี หมิ่นโลกธาตุ ได้สะเทือนสะท้านวันไหวขึ้นพร้อมกัน.

พระองค์ทรงได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ทรงเจริญด้วยสิริโสภาคอันยิ่งใหญ่ ถึงความเป็นหนุ่มโดยลำดับ เมื่อพระชนม์ ๒๙ พรรษา เสด็จออกมหาภิเนษกรรม ทรงเริ่มทำความเพียรใหญ่อยู่ถึง ๖ ปี ประทับนั่ง ณ โคนต้นโพธิ ในวันวิสาขบูชาณมิ เมื่อดวงอาทิตย์ตก ทรงกำจัดการและพลมาร ในปฐมยาม, ทรงได้บุพเพนิวาสญาณ ในมัชฌิมยาม, ทรงได้ทิพยจักขุ ในปัจฉิมยาม ทรงยังกิเลสพันห้าร้อยให้สิ้นไป ทรงบรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิ.

แต่นั้น ทรงประทับอยู่ ณ บริเวณนั้นๆ ล่วงไป ๓/ สัปดาห์ แล้วจึงเสด็จไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี ในวันอาสาฬหบูชาณมี ยังพรหม ๑๘ โภกวิ มีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นประมุข ให้ตั้งอมตธรรม ทรงยังพระธรรมจักรให้เป็นไป ยังเวไนยสัตว์มีพระยสะ เป็นต้น ให้ตั้งอยู่ในอภัตตผล แล้วทรงมอบให้พระอรหันต์ ๖๐ รูป ทั้งหมด เหล่านั้น ไปเพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก พระองค์เองเมื่อจะเสด็จไปยัง อรุณเวลายังภททวคคิย ๓๐ รูป ให้ตั้งอยู่ในโสดาปัตตติผล เป็นต้น ณ ไร่ฝ้าย ครั้นเสด็จถึงอรุณเวลาแล้ว ได้ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ๑,๕๐๐ ครั้ง ทรงแนะนำชฎิลสามพี่น้องมีอรุเวลกัสสป เป็นต้น กับชฎิลบิรवारอีก หนึ่งพัน อันชฎิลเหล่านั้นแวดล้อมแล้ว ประทับนั่ง ณ สวนลัญจิวิน ใกล้กรุงราชคฤห์ ทรงยังพราหมณ์และคฤหบดี แสนสองหมื่น มีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประมุข ให้หยังลงในพระศาสนา ประทับอยู่ ณ เวฬุวันวิหาร อันพระราชามคธ ทรงสร้างถวาย. ต่อจากนั้น พระพุทธ องค์ก็ได้ทรงกระทำ พุทธกิจ ๕ ประการ ตลอดพระชนม์ชีพ จวบจนกระทั่ง ดับขันธปรินิพพาน.

จบ.

ภาคผนวก

ว่าด้วยปัญหา

๑. **ถามว่า** อสงไขย แปลว่า อะไร ?

ตอบว่า ในคัมภีร์โสวัตตถกัมมทานิทาน ท่านแสดงไว้ว่า **อสงฺเขยฺยยาตี น อสงฺเขยฺยยา อสงฺเขยฺยยา. เอกาทิวเสน คณตฺวา ยาวปมาณา กตา. แปลว่า** บทว่า **อสังเขยยยา** – ไม่ใช่ นับไม่ได้ ชื่อว่า อสังเขยยยา(นับได้). ความว่า นับด้วยอำนาจหนึ่งเป็นต้นไป จนกระทั่ง ยังกระทำการกำหนดได้.**อธิบายว่า** ยังทำการกำหนดนับได้ โดยนับตั้งแต่ ๑ เป็นต้นไป จนถึง ๑ อสงไขย. ๑ อสงไขย ได้แก่ เลข ๑ ตามด้วยเลขศูนย์ ๑๔๐ ตัว.

หรือ **ตโต ปริ ลกฺขํ วา ปมาณํ วา อกตเมว อสงฺเขยฺยยานาม.** แปลว่า ต่อจากนั้น กระทำการนับ หรือการกำหนดไม่ได้ นั้นเทียว ชื่อว่า อสังเขยยยา(นับไม่ได้). **อธิบายว่า** ล่วงเลย อสงไขยที่กำหนดนับได้นั้นไป คือ ล่วงเลย เลข ๑ ตามด้วยเลขศูนย์ ๑๔๐ ตัว นั้นไป.

อีกอย่างหนึ่ง ในคัมภีร์ไวยากรณ์มีคัมภีร์กัจจายนะเป็นต้น ท่านแสดงว่า **วฺหุติปฺตโต สงฺเขยฺยโย อสงฺเขยฺยโย** – การนับที่ถึงความเจริญขึ้น ชื่อว่า อสังเขยยยะ. ได้แก่ เลข ๑ ตามด้วยเลขศูนย์ ๑๔๐ ตัว.

หรือ น สงขยาตพฺโติ อสงฺเขยฺโย, กาลิ - กาลที่พึงนับ
ไม่ได้ ชื่อว่า อสังเขยยะ.

ก็ คำว่า อสงฺโขย ในคำว่า ๔ อสงฺโขย แสนมหากัปปี นี้ แปลว่า
การนับไม่ได้แห่งมหากัปปี ในฐานะ ๔ อย่างนี้ ในคัมภีร์พุทธวงศ์ คือ :-

กัปปีทั้งหลาย ในระหว่าง แห่งพระพุทธเจ้าเหล่านี้ คือแห่ง
พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **ทีปังกร** และแห่งพระศาสดา พระนาม
ว่า **โกณฑัญญะ** เป็นกัปปีที่นับไม่ได้ โดยการคำนวณ.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นนายก พระนามว่า **มังคละ**
โดยพระนามอื่น จากพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **โกณฑัญญะ**
กัปปีทั้งหลาย ในระหว่าง แห่งพระพุทธเจ้าแม่เหล่านั้น ก็เป็นกัปปีที่นับ
ไม่ได้ โดยการคำนวณ.

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **อโนมทัสสี** ผู้มียศใหญ่
โดยพระนามอื่นจากพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **โสภิตะ**
กัปปีทั้งหลาย ในระหว่าง แห่งพระพุทธเจ้าแม่เหล่านั้น ก็เป็นกัปปีที่
นับไม่ได้โดยการคำนวณ.

กัปปีทั้งหลาย ในระหว่าง แห่งพระพุทธเจ้าแม่เหล่านั้น
คือแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า **นารทะ** แห่งพระศาสดา
พระนามว่า **ปทุมุตตระ** ก็เป็นกัปปีที่นับไม่ได้ โดยการคำนวณ.

๒. **ถามว่า** อสงไขย มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ?

ตอบว่า มี ๒ ประเภท คือ อสฺสญฺญอสงไขย ได้แก่ อสงไขยที่ไม่ว่างเปล่า จากพระพุทธเจ้า คือ มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ในทุกๆ อสงไขย อันเป็นระยะเวลาการบำเพ็ญพระบารมีของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า มโนปณิธาน ๗ วจีปณิธาน ๙, **และ** สฺสญฺญอสงไขย ได้แก่ อสงไขยที่ว่างเปล่าจากพระพุทธเจ้า ซึ่งหมายถึง อสงไขย ที่แปลว่า นับไม่ได้ นั่นเอง อันเป็นระยะเวลาการบำเพ็ญพระบารมีของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า ๔ อสงไขย ยิ่งด้วยแสนกัปป์.

๓. **ถามว่า** กัปป์ แปลว่า อะไร ?

ตอบว่า แปลว่า กำหนด อายุของเหล่าสัตว์เป็นต้น ดังมีวจนัตถะว่า **กปฺปิยเต ปริจฺฉิซฺชเตติ กปฺโป** – อายุของเหล่าสัตว์ อันบัณฑิตทั้งหลาย พึงกำหนดไว้ ว่ามีประมาณ เท่านี้ ๆ เพราะเหตุนั้น อายุของสัตว์เหล่านี้เรียกว่า กัปป์.

๔.**ถามว่า** กัปป์ มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ?

ตอบว่า กัปป์ มี ๔ ประเภท คือ

๑.**อายุกัปป์** ได้แก่ กำหนดอายุขัยของเหล่าสัตว์ที่เกิดในภุมินั้น ๆ เช่น มนุษย์มีอายุขัยสูงสุด ๑ อสงไขยปี ต่ำสุด ๑๐ ปี เป็นอายุขัย.

๒. **อัตรกัปป** ได้แก่ กำหนดนับจาก ๑ อสงไขยปีของมนุษย์ ลดลงมาถึง ๑๐ ปี, และนับจาก ๑๐ ปี ชัยขึ้นไปจนถึง ๑ อสงไขยปี นับเป็นคู่หนึ่ง เช่นนี้ เรียกว่า ๑ อัตรกัปป.

๓. **อสงไขยกัปป** ได้แก่ เมื่อครบจำนวน ๖๔ อัตรกัปป นั้นนั่นแหละ นับเป็น ๑ อสงไขยกัปป.

อสงไขยกัปปนี้ มี ๔ ประการคือ

๓.๑ **สังวัฏฏอสงไขยกัปป**

กำหนดเวลาตั้งแต่มหาเมฆทำลายโลกตั้งขึ้น แล้วแสนโกฏิ จักรวาลกำลังถูกทำลาย ด้วยไฟของดวงอาทิตย์ดวงที่ ๗ จนกระทั่งไฟ หรือน้ำกรด หรือวาลมกรด ที่ทำลายโลก ได้ดับสนิทลง เพราะสิ้นเชื้อ นับเวลาได้ ๖๔ อัตรกัปป.

๓.๒ **สังวัฏฏฐายีอสงไขยกัปป**

กำหนดเวลาตั้งแต่แสนโกฏิจักรวาลถูกทำลาย หมดสิ้น เปลวไฟ ขาดลง น้ำกรดยุบแห้ง หรือลมกรดสงบลง มีแต่ความ ว่างเปล่า อากาศ เนืองเป็นอันเดียวกัน มีตสนิท จนกระทั่ง ถึงมหาเมฆสร้างโลก ทำให้ฝนตกเต็ม ในสถานที่ไฟไหม้ เป็นต้น นับเวลาได้ ๖๔ อัตรกัปป.

๓.๓ วิวัฏฏอสงไขยกัปป์

กำหนดเวลาตั้งแต่ฝนตกเต็มไปทั่วแสนโกฏิจักรวาล จนกระทั่งถึงดวงอาทิตย์บังเกิดขึ้น นับเวลาได้ ๖๔ อันตรกัปป์.

๓.๔ วิวัฏฏฐาณอสงไขยกัปป์

กำหนดตั้งแต่ดวงอาทิตย์ บังเกิดขึ้น จนกระทั่งถึง มหาเมฆทำลายโลกตั้งขึ้นอีก นับเวลาได้ ๖๔ อันตรกัปป์.

ก็ พระพุทธทั้งหลาย อุบัติขึ้น เฉพาะในวิวัฏฏฐาณอสงไขยกัปป์นี้เท่านั้น.

๔. **มหากัปป์** ได้แก่ กัปป์ที่ใหญ่กว่ากัปป์ทั้ง ๓ มีอายุ กัปป์เป็นต้นเหล่านั้น **ความว่า** ทั้ง ๔ อสงไขยกัปป์ มีสังวัฏฏอสงไขยกัปป์ เป็นต้นนั่นเอง นับเป็น ๑ มหากัปป์ อันเป็นวงรอบอายุของโลกแต่ละใบ. ฉะนั้น คำที่ว่า **ยิ่งด้วยแสนกัปป์** ก็คือ จำนวนโลก หนึ่งแสนใบ.

สัมภารวิบาก ฉบับย่อ (ชื่อรอง กว่าจักเป็นพระพุทธเจ้า)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กรกฎาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : เนื่องในโอกาส สัมพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี
แห่งการตรัสรู้
กรกฎาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

รวบรวมและ : อาจารย์สุรพงศ์ เทพสุธา

พิสูจน์อักษรโดย

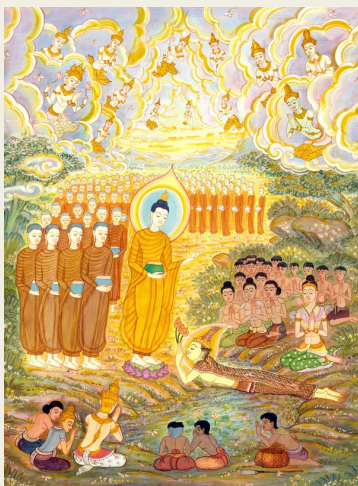
จัดพิมพ์โดย : คุณกึ่งกาญจน์ อารักษ์พุทธนันท์
และ ชมรมไผ่ธรรมวันพุธ
โทร. (๐๒)๓๐๘-๐๑๘๙

ภาพปก : สุขเมธดาบสได้รับพุทธพยากรณ์ครั้งแรกจาก
พระที่ปังกรสัมมาสัมพุทธเจ้า
(พุทธพยากรณ์ครั้งแรก)

วาดและลงสี : คุณอดุลย์ รามแก้ว

จัดรูปเล่ม : ลูภาพ ฉัตรสกุลเอก

พิมพ์ที่ : หอไตรการพิมพ์ โทร. (๐๒)-๙๒๐-๘๓/๗๖

ความมั่นคงแห่งการปรารภนา

ฉันทะ คือ ความเป็นผู้ปรารภนาเพื่อกระทำบารมีของบุคคลใด มีกำลังยิ่งนักอย่างนี้ว่า ถ้า มีใครบางคน พึงกล่าววว่า :-

ใครสามารถเหยียบก้าวข้าม สกลจักรวาล อันเต็มไปด้วย ถ่านเพลิงที่ปราศจากเปลว หรืออันเกลื่อนกล่น ด้วยหอกและหลาวก็ดี, ก็ บุคคลใด ได้ฟัง ซึ่งคำนั้นแล้ว ยังอดสาหะ เพื่อจะกล่าวขึ้นว่า “ข้าพเจ้านี้แหละ สามารถ” ฉันทะ คือ ความเป็นผู้ปรารภนา เพื่อกระทำบารมีของบุคคลนั้น ชื่อว่า มีกำลังยิ่งนัก.

(ชาดกอรธกถา)